

LAVINIA NASTA
(Cluj-Napoca)

NUME DE JOCURI CU PREPOZIȚIA COMPUSĂ *DE-A* ÎN NALR – MOLD. BUCOV. TEXTE DIALECTALE

0. Introducere

În dezvoltarea psihosocială a copilului există o activitate esențială care dezvăluie, de timpuriu, relația acestuia cu mediul, trăsăturile de personalitate, înclinațiile creatoare și capacitatea imaginativă. În timpul jocului, căci despre acesta este vorba, e interesant de observat felul în care copilul abordează regulile activităților ludice, alegerea jocurilor și a partenerilor, semnificațiile pe care i le atribuie jocului, dar și denumirile, care pot fi extrem de creative. De numele unor jocuri ne vom ocupa în continuare, cu precizarea că studiul nostru se va rezuma la acele nume formate cu ajutorul prepoziției compuse *de-a*, pe care le-am extras din *NALR–Mold. Bucov. Texte dialectale* (TDMB). În lucrarea de față, literarizăm cele opt nume de jocuri identificate (*de-a ascunsul*, *de-a baba-oarba*, *de-a batistuța*, *de-a cucurigaia*, *de-a fugăritelea*, *de-a mijoarca*, *de-a prinselea* și *de-a scăpăratelea*) (în transcrierea textelor am recurs, uneori, și la literalizare), apoi oferim câteva explicații semantice și de formare a acestora și, în final, sintetizăm opiniile gramaticale privitoare la aceste structuri.

1. Nume de jocuri

1.1. *De-a ascunsul* (*ascunselea*)

a₁. Descrierea informatorului:

Olaru Mioara Firica, clasa I, 7 ani, 662. Vidra, jud. Vrancea

„Ușor emoționată, vorbește însă cu plăcere și firesc în graiul local; paralel, fonetismul literar caracteristic categoriei de vârstă respective este destul de prezent” (TDMB 1995, p. LV).

a₂. Descrierea jocului

„Ascunselea... tot așa faci, faci alegeri și de-acolo care rămâne de-amijit stă la un perete, la un gard și amijește... și băieții ceilanți se ascund și de-acolea... fata aia, care s-a dus pe la gardul ăla și-a mijit, ne caută” (TDMB 1995, p. 136).

Notă. De observat că informatoarea nu preia din întrebarea anchetatorului prepoziția compusă în denumirea jocului, preferând varianta fără *de-a*: *ascunselea*.

b₁. Descrierea informatorului:

Holban I. Maricica, clasa a IV-a, 10 ani, 665. Rotileștii Mari, com. Câmpuri, jud. Vrancea

„Este isteată, naturală, comunicativă și a înțeles interesul anchetatorilor [...]. Fonetismul regional și popular apare spontan, firesc, în vorbirea inf. Puțin emoționată la început” (TDMB 1995, p. LIX).

b₂. Descrierea jocului

„Unul ne facem de-ascunsul, ș-unul ne uităm [...]. Ne punem cu fața la perete, și copiii s-ascunde. Și noi îi căutăm și dacă putem să scupăm pe perete ca să spunem că am salvat. Dacă copiii salvează, ne mai facem înc-o dată. Și așa ne și jucăm. [... cum s-alege?] Fără supărare! Care cade zece, mai spunem jocuri, care rămâne la urmă” (TDMB 1995, p. 170).

1.2. De-a baba-oarbaa₁. Descrierea informatorului:

Trandafir Maria, clasa a VII-a, 13 ani, 657. Borșani, com. Coțofănești, jud. Bacău

„A fost deseori la Mediaș, la rude (în vacanță), și, ocazional, la Homorod (în tabără). În textele sale, organizate după modelul expunerilor de la lecții, predomină fonetismele literare” (TDMB 1995, p. XLVIII–XLIX).

a₂. Descrierea jocului

„Pentru-a se juca de-a baba oarba, noi, elevii, facem un cerc și alegem pe un copil ca să îl legăm la ochi. Acest copil care este legat la

ochi se așează-n mijlocul cercului și, când începem jocul, el trebuie să pună mâna pe unul dintre elevii care ne jucăm. Dacă pune mâna pe acest elev, trebuie să îi spună numele. Dacă a ghicit numele, atunci elevul care așa se numește trebuie să-i ieie locul” (TDMB 1995, p. 80).

1.3. *De-a batistuța*

a₁. Descrierea informatorului:

Iacob Nica, clasa a V-a, 11 ani, 636. Cuca, jud. Galați

„Tatăl ei este șofer. Inteligentă și spontană. Este conștientă de diferențele dintre vorbirea din familie și cea de la școală și interesată de anchetă” (TDMB 1993, p. LXXVI).

a₂. Descrierea jocului

„Noi ne jucăm de-a batistuța. Ne strângem mai multe fete, pe urmă, alegem o fată cu batista și umblă pin cerc. Pe urmă noi cântăm și pe urmă ea pune batista la o fată și fata ceie o ia. Dacă nu observă, vine a doua oară și îi dă cu batista la nas. Dacă opservă, o pune în mijloc, într-un picior” (TDMB 1993, p. 151–152).

Notă. Acest joc este descris și de către alți copii, însă este numit diferit: *batista parfumată* (TDMB 1993, p. 132; TDMB 1995, p. 24, 95, 193).

1.4. *De-a cucurigaia*

a₁. Descrierea informatorului:

Druță George, clasa a IV-a, 11 ani, 652. Umbrărești, jud. Galați

„Vorbirea se resimte de influența limbii literare prin școală, dar se remarcă apariția unor elemente lexicale regionale caracteristice” (TDMB 1995, p. XLI).

a₂. Descrierea jocului

„Jucăm de-a cucurigaia. Numărăm din unu-n unu până la zece și atunci copiii plec să se-ascundă după copaci, în copac sau în dosișuri [sic!], pe unde noi nu putem ca să-i căutăm. Atuncea, un băiat care cucurigește, numără pân-la o sută din zece în zece și toți copiii plec să se-ascundă. Unde se-mbrac cu hainele altuia și să suie-n copac, se stă ghemăluiti ca să nu-i cunoască. Și atuncea când spun că, de exemplu, cum ar fi eu și cu alt copil, i-o dat haina mea lu alt copil și el îmi dă flaneaua și, dacă zice că eu sunt copilul ăla, zicem că s-a

spart oala și cure, cucurigește copilul care-a cucurigit prima dată iar” (TDMB 1995, p. 23–24).

1.5. *De-a fugăritelea*

a₁. Descrierea informatorului:

Cumpănici Otilia, clasa a III-a, 10 ani, 629. Frunțișeni, com. Gri-
vița, jud. Vaslui

„Spontană, redă cu naturalețe vorbirea locală, deși, mai ales la începutul înregistrării, emoția este evidentă; paralel, se observă și unele fonetisme literare specifice vârstei, sub influența școlii” (TDMB 1993, p. LXIX).

a₂. Descrierea jocului

„Noi, când ne jucăm de-a fugăritelea, noi numărăm ce numere știm noi [...] Și ăla care vine, ăla e o fată, și-apoi iese. Și tot așa numărăm până ce rămâne două, și după ce rămân acele două, noi spunem că «ce vreți să s-aleagă, cerul ori pământul?». Și dacă alege cerul, rămâne de fugărit [...] cellalt fuge” (TDMB 1993, p. 77).

1.6. *De-a mijoarca*

a₁. Descrierea informatorului:

Barzu Daniel, clasa a VI-a, 12 ani, 600. Pungești, jud. Vaslui

„Docil, fără alte note deosebite, relatează sau povestește în registrul literar al școlii, colorat dialectal involuntar” (TDMB 2002, p. 51).

a₂. Descrierea jocului

„Într-o seară, m-am jucat de-a mijoarca cu mai mulți prieteni de-a mei. Și-un prieten de-al meu a mijat și, pe urmă, noi ne-am dus să ne-ascundem de ceilalți. Ne-am ascuns și, pe urmă, a-nceput să caute. Și când a-nceput să caute a dat chiar peste mine. Și-atunci a fugit și m-a scuiptat la țanc” (TDMB 2002, p. 100–101).

1.7. *De-a prinselea*

a₁. Descrierea informatorului:

Olaru Mioara Firica, clasa I, 7 ani, 662. Vidra, jud. Vrancea

a₂. Descrierea jocului

„Ne jucăm de-a prinselea. Înnumărăm copiii și la ce copil cade nouă prinde copiii care a ieșit din joc” (TDMB 1995, p. 136).

1.8. De-a scăpăratelea

a₁. Descrierea informatorului: Drăgan Marieta, clasa a VI-a, 12 ani, 660. Bolotești, jud. Vrancea

„Deplasări, în tabere de vacanță, la Soveja și București. La înregistrare sunt de față mama și fratele ei, cu care s-a lucrat anterior. Efortul de a se exprima «îngrijit» în fața microfonului este evident, prin prezența fonetismelor literare și, de asemenea, la nivelul sintactic al expunerii” (TDMB 1995, p. LIII).

a₂. Descrierea jocului

„Un copil mijește, iar ceilalți se ascund și se poate juca de-ascunselea și pe scăpăratelea sau cine-i primul mijește, dar foarte mult se joacă de-a scăpăratelea, fiind mai frumos. [...] cu două pietre, luăm două pietre, o punem una jos, și una o lăsăm de-o parte. Și dacă copilul care a mijit e plecat de lângă scăpătoare, noi venim repede și unul dintre noi vine și ia piatra și scapără-n cealantă piatră și-i scăpărăm pe toți. Și iar iese acela care a fost de mijit prima dată, este și a doua oară” (TDMB 1995, p. 115–116).

2. Câteva explicații semantice și de formare a numelor de jocuri

2.1. De-ascunsul (*ascunselea*)

În funcție de interpretarea gramaticală, în DLR, cuvântul *ascuns* este înregistrat sub trei intrări, substantiv, adverb și participiu devenit adjectiv, substantiv ori adverb. Numele jocului este trecut la prima intrare: *ascuns* s. a. „participiul verbului *ascunde*, devenit abstract verbal, concretizat în parte”, „cu sensul verbului reflexiv, în numirea jocului de copii: *de-a ascunsul* sau *de-a ascunsele(a)* (printr-o fuziune cu sinonimul «de-a v'ați ascuns») și *de-a v'ați ascunsele(a)* (expresie întrebuințată mai mult la oraș)”. Alte sinonime, „expresii” utilizate în diferite regiuni ale țării, sunt *ajumitul*, *mijoarcă*, *mijoatcă*, *de-a mija*, *(de-a) cucul*, *jumetcă*, *pitulicică*, toate acestea reprezentând un „joc de copii în care toți jucătorii se ascund, afară de unul care n-a privit unde s-au ascuns ceilalți și caută apoi să-i găsească”. Este reținut și sensul de ‘ascunzătoare’, ‘ascunziș’, iar ca intrare separată, *ascuns*, -ă, participiul verbului *a ascunde*, devenit

adjectiv, substantiv sau adverb, are semnificația de ‘pitit’, ‘pitulat’. Prin substantivizarea participiului, persoanele care se ascund devin ‘ascunșii’ (pentru exemple și dezvoltarea sensurilor, a se vedea DLR). Prin urmare, numele jocului, poate face trimitere fie la acțiunea de *a se ascunde*, fie la locul în care se ascund participanții la joc ‘*ascunzătoarea*’, fie la persoanele care întreprind acțiunea de a se ascunde ‘*ascunșii*’.

2.2. *De-a baba-oarba*

Una dintre semnificațiile substantivului *babă* este aceea de ‘femeie bătrână’, având, în unele situații, o nuanță depreciativă. Cuvântul intră în denumirea mai multor jocuri de copii, printre care și *baba-oarba*, sinonim cu *măța-oarba*, caracteristic acestui joc fiindu-i faptul că „unuia dintre copii i se leagă ochii și, fiind astfel orb, dibuiește să-i prindă pe ceilalți” (DLR). Copilul legat la ochi este astfel în ipostaza unei babe care nu mai vede, de aici și numele jocului.

2.3. *De-a batistuța*

Denumirea jocului nu apare nici în DLR, nici în celelalte dicționare consultate¹, însă instrucțiunile jocului sunt clar delimitate de către tânăra informatoare: copiii formează un cerc, cântă și se rotesc în jurul persoanei care deține batista, aceasta trebuind să atingă un copil din cerc, care, odată atins pe nesimțite, va prelua batista, reluându-se activitatea. În ceea ce privește denumirea, se observă că numele jocului, precedat de prepoziția compusă *de-a*, s-a format prin derivare cu sufixul diminutival *-uț(ă)*, de la cuvântul de bază *batistă*, denumirea jocului fiind omonimă cu obiectul jocului.

2.4. *De-a cucurigaia*

Numele jocului nu este atestat în dicționare, însă, din descrierea pe care o realizează informatorul, pare a fi o variantă „îmbunătățită” a jocului *de-a ascunselea*: copiii, prin schimbarea hainelor, au posibilitatea de a-l deruta pe cel care „cucurigește”, iar acesta, confundând jucătorii, este nevoit să mijească din nou. Cuvântul *cucurigaia* s-a

¹ Dicționarele consultate în această lucrare sunt: Laurian, Massim 1871[1873]–1876; Hasdeu 1972; Șăineanu 1929; Scriban 1939; DLR 2010.

format de la verbul *cucuriga*, căruia i s-a adăugat sufixul *-aie*. Sensul acestui verb, care are și varianta *cucurigi*, este ‘a țipa cuiva cucurigu în urechi’, ‘a striga pe cineva’ (DLR), iar în contextul jocului se referă, cel mai probabil, la momentul în care cel care miște termină de numărat, finalul numărătorii fiind semnalat cu un țipăt ca de cocoș, fie prin accentuarea ultimului număr, fie prin vreo formulă specifică, de exemplu, „Cine nu-i gata / Îl iau cu lopata”.

2.5. *De-a fugăritelea*

Sinonim cu *de-a prinselea*, numele jocului nu este consemnat în dicționare, dar, în denumirea lui, identificăm participiul substantivizat (și articulat) al verbului *fugări*, cu sensul de ‘a pune pe fugă pe cineva’, ceea ce reprezintă exact esența jocului în care un copil „rămâne de fugărit”, iar ceilalți aleargă să nu fie prinși.

2.6. *De-a mijoarca*

Din ceea ce descrie informatorul, regulile jocului sunt aceleași ca pentru *de-a ascunselea*, diferența pare a fi doar în denumire: dacă în *de-a ascunselea*, numele jocului este dat după acțiunea jucătorilor de a se ascunde, după ascunzătoare ori după cei ascunși, în jocul *de-a mijoarca*, denumirea este dată după acțiunea pe care o face cel care miște. Cuvântul *mijoarca* din numele acestui joc provine din substantivul *mijă*, postverbalul lui *miji*. Al doilea sens consemnat în DLR pentru verbul intransitiv *miji* este acela de ‘a închide sau a-și acoperi ochii pentru a nu vedea unde se ascund ceilalți jucători’, făcându-se referire la jocul *mija/mijoarca* (DLR).

2.7. *De-a prinselea*

În DLR, cuvântul *prins* are două intrări, în funcție de interpretarea gramaticală: substantiv neutru și adjectiv. *De-a prinselea*, cu varianta *de-a prinsul*, este trecut la prima intrare și semnifică ‘numele unui joc de copii în care un copil aleargă să-i prindă pe cei din jur care fug; (regional) *de-a prinde-mă*’ (DLR). În denumirea jocului, se poate identifica participiul substantivizat al verbului *prinde*.

Notă: Numele jocului se întâlnește mult mai des cu varianta fonetică: *de-a prinsălea*, trecerea lui *-e-* la *-ă-* explicându-se prin influența consoanei dure, specifică în majoritatea subdialectelor.

2.8. *De-a scăpăratelea*

Denumirea jocului nu apare în dicționare, însă, din descrierea pe care o face informatoarea, deducem că reprezintă o variantă creativă a cunoscutului joc *de-a ascunselea*. În numele jocului, se poate identifica participiul substantivizat al verbului *scăpăra*, urmat de articolul definit enclitic. Aparent, sensul de bază al verbului *scăpăra*, ‘a lovi cremenea cu amnarul și a scoate scânteii’ (DLR), nu ar putea avea legătură cu vreun joc. Copiii însă au preluat modalitatea de aprindere a focului și au adaptat-o la joc, astfel că prin lovirea pietrelor își salvează coechipierii de la mijit, acest artificiu ludic dând numele jocului.

În ceea ce privește formarea acestor nume de jocuri, se constată următoarea construcție consecventă: prepoziția compusă *de-a* urmată de un cuvânt articulat, căruia, uneori, i se adaugă particula *-a*. În funcție de interpretarea morfologică a cuvântului articulat din structură, în aceste opt nume de jocuri identificate, întâlnim două situații:

(1) *de-a* + participiu + *le (ul)* (articol definit) + *a*: *de-ascunsul/de-ascunselea*, *de-a fugăritelea*, *de-a prinselea*, *de-a scăpăratelea*.

Spunem că este participiu substantivizat, nu supin, datorită variabilității și acordului intern existent între articolul enclitic și participiu: *ascuns* (masc., sg.) + *ul* (masc., sg.), *ascunse* (fem., pl.) + *le* (fem., pl.). Or, se cunoaște că supinul este invariabil.

Pe lângă articol, se observă că participiile substantivizate sunt urmate de *a*, subcomponent numit în literatura de specialitate, în funcție de clasa gramaticală căreia îi este anexat: particulă invariabilă (GALR 2005/I, p. 244, 262, 263) sau particulă deictică (Neamțu 2014, p. 433) la pronume, amplificativ (Hasdeu 1984, p. 439) ori particulă deictică (GALR 2005/I, p. 303) la numeralul ordinal, particulă deictică/particulă adverbială la adverb (Ciompec 1985, p. 111). În situația numelor de jocuri formate de la un participiu substantivizat, formantul *a*: (a) are ocurență facultativă, întrucât numele de jocuri în diferite variante

dialectale pot fi sau nu urmate de a^2 , (b) nu are rol deictic, nu indică nimic, nu arată, nu trimite spre un context situațional, așa cum se întâmplă în cazul cuvintelor categorematiche. Cu aceste două calități, formantul *a*, cumulat articolului enclitic *-le*, ar putea fi considerat particulă expletivă³. De observat este faptul că, deși lipsită de funcția pragmatică de indice, are o anumită valoare stilistică, în sensul că se constată o utilizare prevalentă în registrul standard al limbii, în timp ce varianta fără *a* reprezintă o exprimare popular-regională (ex. *de-a ascunsele*), ca în cazul numeralului și inversul a ceea ce se întâmplă cu *a* în cazul adverbelor, unde *a*, când este formant facultativ, are o utilizare popular-regională (*acuma, aicea* etc.)⁴.

(2) *de-a* + substantiv + *a*: *de-a baba-oarba, de-a batistuța, de-a cucurigaia, de-a mijoarca*.

Cu excepția substantivului compus *baba-oarba*, celelalte substantive simple s-au format prin derivare cu sufixe, fiind urmate de articolul definit enclitic *-a*. În ceea ce privește cuvântul compus *baba-oarba*, acesta este format prin alăturarea a două substantive articulate, *baba* și *oarba* (adjectiv substantivizat prin articol).

Nota₁. În unele regiuni (Câmpia Turzii și satele din împrejurimi, jud. Cluj), jocul „baba-oarba” este numit „baba oarbă”, deci substantiv cu determinant adjectival, nu substantiv compus.

Nota₂. Exemple de alte jocuri cu prepoziția compusă *de-a*, majoritatea formate de la un substantiv simplu, articulat enclitic, întâlnim la Tudor Pamfile: *de-a cucul (de-ascunsul)*, *de-a barza*, *de-a borban-cii/de-a borbancul*, *de-a calul*, *de-a carul (în car)*, *de-a domnul*, *de-a dubasul (de-a mija, de-a mijealea, baba-mija, ajumitul, de-a jumitul, d-a ajumita, jumetcă, mijit*⁵ sau *pitulicică)*, *de-a fripta (focul)*, *de-a hoții*, *de-a inelușu-n vârteguș*, *de-a luna*, *de-a mingea (de-a trialunga, de-a*

² Faptul că particula *a* este utilizată în variație liberă în numele de jocuri formate de la un participiu substantivizat se poate verifica în dicționare și lucrări mai vechi: *de-a ascunsele* (Șăineanu 1929, p. 39; Scriban 1939, p. 128; DLR, s.v. *ascuns*), *de-a ghicitele* (Pamfile 1909, p. 20).

³ Potrivit DȘL, expletivul este un „component lipsit de semnificație a cărui apariție este impusă din rațiuni structurale” (DȘL 2005, p. 208).

⁴ Pentru explicațiile expresive și etimologice ale particulei deictice *a*, precum și pentru exemplificare, a se vedea Ciompec 1985, p. 112, 115, 116, 129–130.

⁵ „În Ardeal, verbul a miji = a jumi” (Pamfile 1909, p. 5).

lunga), de-a minge-a-n cuc (de-a minge-a-n glang), de-a mișca, de-a oile, de-a orbul, de-a paiul, de-a pânza, de-a paserea sboară, de-a prinsul, de-a pui-a-gaia, de-a țurca (de-a geamba, de-a rișca, de-a piul), de-a capra și măgarul (de-a măgarul, bon-jurnal), de-a ghicitele, de-a bostănica, de-a pocnitoarea (prăpușcă), de-a șupa, de-a taiu-mălaiu, de-a berbecii, de-a tumba (tăvăluc), de-a caii, de-a măgarii, de-a-mboul, de-a poarca (în gogi), trânta de-a berbecul/de-a berbeleacul, de-a cârligul, de-a balanca, de-a bubușu', de-a bostănelul, de-a cuiul, de-a leapșa, de-a porumbeii, de-a asurduca, de-a masa, de-a brăzdița, de-a bostanul, de-a halea-malea, de-a sâta cumetrei, de-a boul, de-a balanea, de-a țâncușa (Pamfile 1909).

Nota₃. Pot exista nume de jocuri în structuri complexe: *țară, țară, vrem ostași; v-ați ascunselea; tablou urât, tablou frumos* etc., precedate sau nu de prepoziția compusă *de-a*.

Pe lângă articolul enclitic, ceea ce mai au în comun aceste nume de jocuri este prepoziția compusă *de-a*. Dintre multiplele valori semantice pe care DLR și GLR i le atribuie primei prepoziții, respectiv *de*, în contextul numelor de jocuri, cel mai bine se potrivește sensul modal. În ce privește cea de-a doua prepoziție, *a*, suntem de părere că aceasta nu dublează sensul modal al lui *de*, ci dezvoltă, din funcția modal-instrumentală, o nuanță nouă, și anume asemănarea (DLR), mai exact asemănarea/comparația cu o situație reală. Datorită acestei nuanțări, în denumirea jocurilor, prepoziția compusă *de-a* conferă structurii valoarea comparativ-ireală (valoarea lui *ca și cum*) specifică activităților ludice. Luând ca exemplu *de-a ascunselea*, valoarea comparativ-ireală constă în faptul că jucătorii nu se ascund de-adevăratelea, pentru a nu mai fi găsiți, ci ei imită un comportament real, acela de a se ascunde, pentru a crea o activitate amuzantă. Un exemplu și mai explicit ar fi *jocul de-a hoții și jandarmii*, în care copiii pun în scenă urmărirea hoților de către jandarmi, deci se plasează într-o lume ireală, care le aparține doar lor, în lumea lui *ca și cum* ar fi hoți, respectiv jandarmi. Nu degeaba specialiștii psihanaliști consideră că „în joc transpare pregătirea pentru viitor” (Adler 1996, p. 113).

Așadar, chiar dacă suntem de acord cu valoarea modală a prepoziției compuse în discuție, susținem că în numirea jocurilor cele două prepoziții alăturate, *de* și *a*, nu au aceleași valori, așa cum s-a afirmat

(Ciobanu 1961, p. 64)⁶, ci a doua prepoziție completează sensul modal propriu-zis cu unul comparativ-ireal.

3. Interpretarea gramaticală

La nivel gramatical, lucrurile nu sunt atât de omogene precum ar părea la prima vedere, astfel că se pot identifica patru interpretări:

a) locuțiune adverbială (Chircu 2007, p. 70⁷; DIG 2020, p. 248–250; DOOM 2021, p. 437–438) este accepțiunea cea mai răspândită.

b) nume de joc (GLR 1963, p. 347) reprezintă o sintagmă ambiguă întrucât nu se specifică valoarea morfologică, deci nu se știe exact dacă *nume* face referire exclusiv la denumire sau la valoarea substantivală a structurii.

c) nume adverbial (Paul 1932, p. 253–256), prin care se înțelege formă nominală cu sens adverbial.

d) prepoziție + substantiv articulat (GALR 2005/I, p. 616). Din păcate, am reușit să identificăm doar un singur exemplu: *Copiii s-au jucat de-a trenul*.

Nu comentăm aici aceste interpretări, însă precizăm că până în acest moment nu am găsit în literatura de specialitate argumentele pentru încadrarea morfologică propusă. Referitor la interpretarea adverbială, reținem observația că s-a recurs la această accepțiune în urma analogiei cu locuțiunile adverbiale de tipul *de-a lungul*, *de-a gata* etc. Totuși, prin simpla analogie se pierde din vedere aspecte importante precum conținutul semantic al structurii, determinarea cu articol, caracterul facultativ al prepoziției compuse, posibilitatea substituției printr-un pronume (ex. *se joacă de-a ceva*, *se joacă de-a asta*) sau chiar analogia cu substantivele proprii. Întrucât încadrarea morfosintactică a acestor structuri, din cauza diversității interpretative, se plasează în zona structurilor controversate, ne propunem să o dezbatem într-un studiu distinct.

⁶ Fulvia Ciobanu susține valoarea adverbială a prepoziției compuse *de-a* în construcțiile adverbiale de tipul: *de-a gata*, *de-a dreapta*, considerând că cele două prepoziții au aceleași valori.

⁷ Adrian Chircu introduce jocul *de-a ascunselea* în inventarul de locuțiuni adverbiale construite cu ajutorul prepoziției *de-a* (Chircu 2007, p. 70), urmând ca la pagina 71 să afirme că „există în vorbirea regională foarte multe nume de jocuri constituite pe modelul acestor locuțiuni adverbiale”.

4. Concluzii

Imaginația copiilor s-a dovedit încă o dată fără margini, multe dintre numele inventate pentru jocurile pe care le practică nefiind cuprinse în dicționare. În privința structurii acestor denumiri, prepoziția *de-a*, asociată numelor de jocuri, este un potențator al imaginării ludice, al lui *ca și cum*, al irealului, iar cuvântul care îi urmează este un substantiv articulat. Rămâne de văzut dacă aceste construcții se interpretează monolexemic, deci ca locuțiuni, sau reprezintă îmbinări libere de cuvinte. Ne propunem ca, după ce vom realiza un inventar al numelor de jocuri, pe baza ALR, să realizăm profilul morfosintactic al acestor structuri controversate.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- Adler 1996 = Alfred Adler, *Cunoașterea omului*, București, Editura IRI, 1996.
- Chircu 2007 = Adrian Chircu, *Locuțiunile adverbiale de tipul: de-a lungul, de-a gata, de-a binelea*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română – stadiul actual al cercetării. Actele Celui de-al 6-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română (29–30 noiembrie 2006)*, București, Editura Universității din București, 2007, p. 67–75.
- Ciobanu 1961 = Fulvia Ciobanu, *Valorile prepoziției în construcțiile cu adverbele*, în *Studii de gramatică*, vol. III, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1961.
- Ciompec 1985 = Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie și diacronie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985.
- DIG 2020 = Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dicționarul de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2020.
- DLR = *Dicționarul limbii române*, ediție anastatică după DA și DLR, București, Editura Academiei Române, 2010.
- DOOM 2021 = Ioana Vintilă-Rădulescu (coord.), *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021.
- DȘL 2005 = Angela Bidu-Vrănceanu et alii, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2005.
- GALR 2005 = Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I: *Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2005.

- GLR 1963 = *Gramatica limbii române*, vol. I, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.
- Hasdeu 1972 = B. Petriceicu-Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, vol I, ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, București, Editura Minerva, 1972.
- Hasdeu 1984 = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrîni. Cărțile poporane ale românilor în secolul XVI. În legătură cu literatura poporănă cea nescrisă. Studiu de filologie comparativă*, tomul II, ediție îngrijită și note de G. Mihăilă, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1984.
- Laurian, Massim 1871[1873]–1976 = A. T. Laurianu, I. C. Massimu, *Dictionariulu limbei romane*, Bucuresci, 1971[1873]–1976.
- Neamțu 2014 = G. G. Neamțu, *Mijloace de marcare în expresie a înțelesului categorial în română*, în G. G. Neamțu, *Studii și articole gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Nova, 2014, p. 426–441.
- Pamfile 1909 = Tudor Pamfile, *Jocuri de copii*, vol. III, (Academia Română. Din viața poporului român. Culegeri și studii. VI), [București], 1909.
- Paul 1932 = Radu I. Paul, *Flexiunea nominală internă în limba română*, București, Imprimeria națională, 1932.
- Scriban 1939 = August Scriban, *Dicționarul limbii românești. (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, Iași, 1939.
- Șăineanu 1929 = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, a 6-a edițiune, Editura „Scrisul românesc”, 1929.
- TDMB 1993 = *Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale*, vol. I, partea I, culese de Stelian Dumistrăcel și publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bârleanu, Iași, Editura Academiei Române, 1993.
- TDMB 1995 = *Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale*, vol. I, partea a II-a, culese de Stelian Dumistrăcel și publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bârleanu, Iași, Editura Academiei Române, 1995.
- TDMB 2002 = *Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale*, vol. al II-lea, partea I, culese de Ion-Horia Bârleanu și publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bârleanu, cu o prefață de Stelian Dumistrăcel, Iași, Editura Academiei Române, 2002.

NAMES FOR GAMES WITH THE COMPOUND PREPOSITION DE-A IN NALR–MOLD. BUCOV. TEXTE DIALECTALE (Abstract)

In this study, we analyze, from lexico-semantic and morphological points of view, the names of games formed using the compound preposition *de-a*, identified in *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale* [New Romanian Linguistic Atlas by Regions. Moldova and Bukovina. Dialectal texts].

It has been observed that these structures have a different treatment in the grammar of the Romanian language, being interpreted either as adverbial phrases or as nouns.

CUVINTE-CHEIE: *nume de jocuri, prepoziție compusă, formant, amplificativ, locuțiune adverbială, substantiv, valoare comparativ-ireală.*

KEYWORDS: *names for games, compound preposition, formant, amplifier, adverbial phrase, noun, unreal-comparative value.*

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
lavinia.dalalau@yahoo.com*